

követője legyen, azt kell megmutatnom, hogy ami van, az nem megoldás. Megpróbálok.

Szolzszenyicin Rákosztály c. regényében beszélget egymással két Gulagot már megjárt és megszenvedett elvtárs. Az idősebb mondja a fiatalabbnak: "Elvtárs, ne tévesszék meg szenvedései: a kapitalizmust örökre elvetette a történelem". Mire gondolt? 150 évvel ezelőtt Marx, a Biblián nevelődött, majd a meg is keresztelkedett zsidó eljutott arra a megállapításra, hogy amíg van magántulajdon, nincs megoldás. Osztozás nélkül reménytelenül a harácsolás, rablás és verekedés az emberiség élete. Az azóta eltelt százötven esztendő azt is igazolta, hogy az erőszakkal megszüntetett magántulajdon sem képes másra, mint a magántulajdon - bizonyos pozitívumokkal (csak gyáron belül van munkanélküliség) és rettenetes negatívumokkal (Gulag meg annak ismert hazai megfelelői). E történelmi tapasztalat birtokában visszabuzulhatunk 150 esztendőt és reménykedhetünk abban, amit Solzszenyicin elvtársa szerint örökre elvetett a történelem. Aki erre a reménykedésre a nukleáris és ökológiai halál s a tőkés társaságok világalalmának egyéb és előkészítő jellegű fenyegetéseinek láttán képtelen, az eljuthat Jézus pusztába indulási alaphelyzetébe: ez nem megoldás. A megoldás, az Isten akarata, mindenki számára szólóan nyilvánvaló: az osztozás, s ezért a gazdag ifjúnak el kell adnia vagyonát, ha Jézus tanítványa akar lenni.

És mi az Isten akarata az én, a te, az ő számára? Ennek megtudakolására kell a csend. Egyházunk a Nagyböjt első vasárnapjának liturgiájával erre figyelmeztet minket.

Széphalom, 1999.

BULÁNYI GYÖRGY

SZERKESZTŐSÉGI TALÁLKOZÓ

Tisztelt Megjelentek, Barátaim, Szerkesztőségi társaim! 2008. januárjával indulna a *Koinónia* – csak szamizdat jellegű – folyóiratának XV. évfolyama. Első száma 1994 novemberében látott napvilágot. 9-es betűnagysággal hat A/4 oldal volt a terjedelme. Ez az első szám nyolc cikket tartalmaz. Egy szerkesztő bizottsági Beköszöntőt Csire Ferenc aláírással, Hampel Károly fordításában a külföldi sajtó (Publik-Forum, Kathpress, Glaube in der 2. Welt) hat – a Bokorról is szóló – és '94 júliusa és októbere között megjelent cikkét, s végül '94. október 30-án elküldött leveletem a Vatikán budapesti nunciushoz, Angelo Acerbihez. Idézek valamennyit a Beköszöntőből:

Úgy látszik, hogy az *Érted Vagyok* és a *Tájék* után szükségünk van egy harmadik orgánusra is, a Koinóniára. A Tájéknak eddig is voltak mellékletei: Közös dolgaink, Reflexiók, melyek már nem fértek bele a

meglévő keretbe. De túl ezeken az időszaki írásokon, Istennek hála, a Bokor kedve az írásra az év egyéb részeiben sem apad el. Szükségképpen így van ez, amíg értjük az evangélium üzenetét: azt, hogy a szeretet mindig közösségteremtésre indít. S a közösségteremtés rendre irodalmi lecsapódásokat is eredményez. A közösség újszövetségi görög neve: *koinónia*. Innen a Bokor ezen új folyóiratának a címe. Amíg közösségben vagyunk egymással, gondolatainkat nemegyszer írásban is közölni akarjuk testvéreinkkel. Minden jel arra mutat, hogy két meglévő orgánunk nem képes születő és a Bokor egésze számára hasznosnak látszó írásainkat vagy rólunk szóló ilyen írások mindegyikét eljuttatni a Bokor olvasóközösségéhez, s különösen nem a sok esetben kívánatos azonnalisággal.

Bőven születnek a Bokorban olyan írások is, amelyek külső orgánunkban jelennek meg, s ezekről a Tájék nem kevés esetben tudósít is bennünket. Csak-hogy alighanem nagyon ritkán történik meg, hogy e tudósítás alapján valamelyikünk útnak indul, és megpróbálja felhajtani az illetékes szerkesztőségben Budapesten, Miskolcon vagy Kiskunlacházán az újság vagy folyóirat ama régebbi számát, amelyben a keresett írás megjelent. A Koinónia szerkesztősége kiválogatta ezekből az írásokból azokat, amelyeket általános érdeklődésre számot tartónak gondolt. Ennek feltétele, hogy a szerzők nem csak írásuk címét, megjelenési helyét, hanem annak szövegét is közölnék lapunkkal – amint ezt többen meg is teszik. Ennyit idéztem a Beköszöntőből.

'93. novemberre és '99. júniusa között meg is jelent folyóiratunknak közel 50 száma és 436 oldalnyi terjedelemben. Magam gyűjtöttem az anyagot és Csire Feri végezte a nyomdai előállítását. Betegségem következtében '99. ősze és 2000. októbere között a befutó anyag csak a Tájék egy rovataként (*Koinónia* címmel) jelent meg, és összesen 54 oldal terjedelemben. 2000 novemberében jelent meg folyóiratunk újra önállóan, s azóta folyamatosan: összesen 72 számban és 858 oldalon. Ezen újra indulást követően Csire Feri elment Dévára Böjte Csabához, s a nyomdai előkészítés feladata is rám maradt. Ezt a feladatot vette át az elmúlt év folyamán tőlem Faragó Feri, és szerkesztő bizottságunkba is bekerült. Két fős volt az. Korábban Kovács Teri és én, ezután meg Feri átvette Teri szerepét.

Most a Csiky Lajcsival, majd Inczedy Péterrel és az ünnep után várható Bisztrai Gyurival megduzzadt szerkesztői bizottságtól kérdezem: Indokoltnak látjuk-e, hogy útnak indítsuk a januári számmal a XV. évfolyamot, vagy hagyjuk folyóiratunkat elhalni. (Már korábban is kérdeztem Szabó Lőrinc Lóci fiának módjára: Megdögölesszük?) Megszületésére az adta az indokot, hogy az *Érted Vagyok* szerkesztősége érdektelen volt azzal az anyaggal szemben, melyet a Koinónia első száma tartalmaz, a Tájék méreteit pedig szétnyomta volna. A kérdés az, hogy életben maradását mi indokolja. Jelen pillanatban 150 példányban nyomtatjuk ki, s az olvasók többsége a Tájékkal együtt kapja

kézhez. Vannak – mennyi a számuk, nem tudom – olyanok is, akik csak elektronikus úton kapják, s kinyomtathatják maguknak.

Megvallom, ha ma kellene indítani, nem indítanám. Eddigi létét számomra az indokolta, hogy javarészt Bokor-beli szerzőkkel tudtuk a lapot megtölteni. Ezek száma sajnálatosan mintha megfogyatkozott volna. A velünk foglalkozó sajtó-cikkéké ugyancsak. Hatalmas a bennünket körülvevő világban a profán és keresztény sajtó áradása; lassan-lassan több lesz az író, az írás, mint az olvasó. A sajtó termékei elkészülnek, de van-e olvasójuk? Nem öncélú-e, tehát céltalan, folyóiratunk további megjelenése? Ha még sem egyértelmű számomra elhalásunk ötlete, azt csak az indokolja, hogy a Tájék csak a híradást látja feladatának, az Érted vagyok meg nagyjából felerészben külföldi folyóiratok cikkeinek fordítását hozza, mely írások szemléletét nem mindig érzem azonosnak a Bokor jézusi hangsúlytevésével. Szóval nem tudom, hogy mit kell tennünk. Ezért kérdezek. Ezzel a szöveggel indult a találkozót, melynek az volt a dolga, hogy összeállítsa a januári számot. Társaim azt mondták, hogy nem temetni jöttek, hanem folytatni a munkát. Rátettem a fenti szövegre még egy lapáttal: közöltem a 2007. év statisztikáját. Kik is írták ebben az évben lapunkat? Öt cikket külföldi szerzők (melyeket lefordítottam), tizenhárom hazai, de nem a Bokorhoz tartozók, s ötvenhárom Bokor-beliek. Ez nagyon megnyugtató volna, csak van egy szépséghibája: az ötvenháromból huszonötöt, az idei termés egyharmadát – egy 90. évét megkezdő fiatal írta. Ez sem hatotta meg a bizottságot: *Kivárjuk azt a tíz vagy húsz esztendő, amíg ez a fiatal még szállít nekünk használható írásokat. Utána pedig majd meglátjuk, hogy merre van tovább* – mondták.

Dolgozni kezdtünk hát, s a felkínált jó negyven lapnyi anyagból kiválogattuk azt a 12 lapot, mely a januári számot adja majd. Közben pedig beszélgettünk arról, hogy leszünk-e majd tíz-húsz esztendő után is. S előkerültek a *lerágott csont* régi témák. Mondom őket.

Jézus az etalonunk, s ő annak folytán írta be nevét a történelembe, hogy otthagya názáreti műhelyét, s elhitte maga is, elhitette a Tizenkettővel is, hogy velük valami vadonatúj kezdődik az emberiség életében. Kezdődött? Életéből, amit tudunk, csaknem minden legenda és bizonytalan. Csak egy a történettudományosan megbízható: három éven belül a Golgotára került. Kaifás, a főpap, leállította a vadonatúj kezdeményezést: jobb a régi, a bevált! Harmadfél századon keresztül a tanítványok még kísérleteztek a folytatással: Kivégezte őket is az urak világa, meg elküldte őket szórakoztató iparába: birkózzanak a cirkuszokban az oroszlánokkal. Aztán jött Konstantin kora, és folytatódott a régi és jól bevált. Átvették a *tanítványok* (kiéi?) Kaifás szakmáját, és meggyújtották a máglyát azok alatt, akik másképpen gondolkodtak, mint amit a mindenkori urak gondolnak és akarnak. Helyre állt a régi szövetség: a tróné s az oltáré. De hát megmaradt a négy evangélium, és

szövegét a múlt század közepe táján Debrecenben újra olvassák valakik, s elhitetik magukkal, hogy megvalósítható ez a szöveg. Meg kell tehát csinálni az Isten Országát!!! Ezek a valakik fiatalok és huszon- vagy tizenévesek voltak, egykorúak a jézusi Tizenkettővel. Csináltak is valamit: földalatti kisközösséget Debrecenben és mindenütt kicsi hazánkban. Nem tovább, mint Jézus a maga Tizenkettőjével, mert az ávó elviszi őket, és halált kér fejükre az államügyész. Négyöt magyar összehajolt, s a mindenkori urak magyar és szocialista változata gondoskodott róla, hogy ne hajoljanak össze.

Nem elég jól. Húsz év sem telik bele, s újra összehajolnak. De most már megfontoltan, mert már harmincas éveikben járnak. Megfontoltság ide, megfontoltság oda, megint csak kitalálnak valamit. Már nemcsak összehajolnak, hanem visszaadják katonakönyvüket is, mert minek a zsebükbe az, ha egyszer Jézus azt tanította, hogy szeressük ellenségeinket is – hiszen barátaikat tudják a pogányok is szeretni. Az összehajolók pedig Isten Országát akarnak csinálni vagy mi a fenét... nem? Ez aztán már igazán sok nemcsak az urak magyar szocialista változatának, hanem a jézusi örökség híven őrzésére hivatalból vállalkozó egyházi urak számára is. *Magukat a saját püspökeik is elítélik...* – mondja nekik az őket három évre Baracsára küldő szocialista bírónő. Ez adja a Bokor második virágkorát. Gombamód szaporodnak az összehajló kisközösségek, s világbotrány is támad a katonakönyv visszaadásából. Az egyház is elítéli az ateista elvtársakkal karöltve a jézusi hitvallókat? Igen, elítéli őket, nem tehet mást! Mért? *Megbontjuk vele a varsói és az észak-atlanti szerződés egyensúlyát* – válaszolja kérdésünkre az illetékes, a bíboros. Maga sem hitette el, amit mondott. De hát az uraknak is kell valamit csinálniuk, ha kérdezik őket. Ha mást nem tudnak, mellesbeszélnek.

Hazamegy a vörös hadsereg, s már bátran összehajolhatunk. De minek? Gombamód elkezdnek szaporodni a teológiai főiskolák, a félvilág teológiát tanul díszes épületeikben, s ott nincs szó arról, hogy boldogok a szegények. A teológia tisztos boldogulást kínál fel azoknak, akik megtanulják a főiskolán, hogy Jézus mindent rendbe tett érdemszerző halálával. A mi dolgunk csupán annyi, hogy mondjuk a zsolozsmát, s járuljunk az örökéletet biztosító szentségekhez. Mit beszéltek a teológián? Azt, hogy minden rendben van? Akkor, amikor kifosztják az országot a tőkés társaságok, növekedik a munkanélküliek a maga hajlék nélkülivé válók száma! Mi van akkor rendben? A félország Kossuth térre akar menni, és szétveri őket a szabadon megválasztott kormányunk rendőrserege, s mi meg kisközösségeinkben összehajolunk Jézus szavait elemezni? A tizen- és huszonévesek már nem is igen akarnak összehajolni, mert kellene valamit tenni is! Teszünk is. Karácsonykor három napon keresztül megetetünk néhány száz szegényt, meg nyáron

csinálunk négy napos Bokor-nagyábort félezer embernek. Ennyi telik tőlünk.

Kevés arra, hogy életben maradjunk. Közösségeink fogynak: öregednek, meg eltemetjük tagjainkat. Kellene valami, amit fel lehetne kínálni a város, az ország minden rászorulójának: azt, hogy éhezzenek és szomjazzák az istennektetszést, és megszüntessük éhüket és szomjukat, és kielégítsük őket. De mit? Vissza az etalonhoz, Jézushoz! Ő mit csinált? Élet és vagyonközösséget. Amikor három év után megkérdezi a Tizenkettőt, hogy volt-e valamiben hiányuk, ezt válaszolják: *Semmiben!*

S amikor idáig értem szerkesztőségi összejövetelünkön, akkor kitört egy csendes vihar: *Jézus megtehetette, mert nem volt családja, féltucat gyermeke.* Hát akkor már nem etalon? – kérdeztem. S folytattam: Jézusnak nem az volt a mondanivalója, hogy ő a Szentháromság második személye. Nem az, hogy nőtlen vagyok, s legyetek ti is. Nem az, hogy csináljatok új vallást. Valami egészen más. Az, hogy ne legyen rászoruló, hogy mindenkit oda tudjunk ültetni az élet és az örökélet asztalához. Ehhez kell a kisközösség és kell a katonakönyv visszaadása. És kell valami a Bokor harmadik és negyedik nemzedékétől is. És akárhogyan tekergetjük is gondolatainkat, ez nem lehet kevesebb annál, amit Jézus is megtett abban az áldott három esztendőben.

Úgy megy ki az első két nemzedék a temetőbe, hogy mondhatjuk Istenünknek: megtettük, ami tellett tőlünk..., és bizony még bőségesebb az, ami nem tellett tőlünk. Csak magunkról tudtunk tán gondoskodni? Magunkról sem. Éva néninek vissza kellett mennie öregségére a Krisztina körútra. Terinek vissza kellett mennie Debrecenbe, hogy családja gondoskodjék róla. Magamnak is a Piarista közbe. Szégyenszemre! Nem tudtunk összehozni a magunk emberségéből egy otthont, ahol legalább elbúcsúzhatunk idelenti életünkötől és Bokor-testvéreink körében. Szégyenkezve bazsalunk a *Bruderhof*-okra, akikől ez bizony tellett és folyamatosan telik. Pedig ők eretnekek, nem katolikusok, de ennek ellenére leköröztek bennünket indulásuk első pillanatában, nyolcvan évvel ezelőtt. Mondhatjuk, mi hatvan évvel ezelőtt kezdtük, s akkor politikailag lehetetlen volt az életközösség: az abban élő szerzeteseket is kizavarták belőle. Igaz, de 18 éve levitézlettek már az elvtársak, és bizony senki sem akadályozott meg bennünket abban, hogy közösbe tegyük azt, amink van. S elférhettünk volna a közösben is. És bőven. Minden szempontból gazdagabbak, tehetősebbek azok, akik nem mondanak semmit a magukénak, mert mindenük közös.

Összefoglaltam a fentiekben jó három óras szerkesztőségi találkozónkat, s most várom, hogy résztvevő szerkesztőtársaim is elmondják, amit én nem tudtam elmondani. Ezzel készítem már februári számunk anyagát. Ha elmondjátok a magatokét, akkor négyünk szövegét felkínálhatjuk az olvasóknak is megvitatásul. Ez lehet a KERÉKASZTAL februárban.

GROMON ANDRÁS TÚL AZ IGAZSÁGOSSÁGON

*Az igazságosság irgalom nélkül
nem sokkal több az embertelenségnél.”
(Albert Camus)*

A tétel és kifejtése

Jézus üzenetének egyik legfontosabb vonását így lehet összefoglalni: Nem elég igazságosnak (ha úgy tetszik: tisztességesnek) lenni; túl kell lépni az igazságosságon, szeretni kell! Ennek tételszerű megfogalmazását a Hegyi beszédben olvashatjuk (Mt 5,20): *„Ha a ti igazságosságotok bőven fölül nem múlja az írástudókét és a farizeusokét, semmiképp nem mentek be a Mennyek országába.”*

Mit jelent „az írástudók és farizeusok igazságossága”? Kissé leegyszerűsítve így határozhatjuk meg: egyfelől a Törvény betűjének szigorú követését, másfelől azt, amit „osztó igazságosságnak” szokás nevezni, vagyis mindenkinek azt adni, ami „neki jár” (akinek jutalom vagy elismerés, annak azt, akinek megvetés vagy büntetés, annak azt), mindenkivel szemben úgy viselkedni, „ahogyan megérdemli”, népiesen szólva: „Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten!” Ezt kell *bőven* fölülmúlni ahhoz, hogy átléphessünk a „Mennyek országába” (= „Isten országába”), vagyis a szeretet világába.

Ezt az alaptételt fejti ki rögtön a *Hegyi beszéd hat ún. antitézise* (Mt 5,21-47), vagyis Jézusnak azok a mondásai, amelyeknek közismert formai szerkezete így hangzik: „Úgy hallottátok, hogy Isten azt mondta a régieknek... Én viszont azt mondom nektek, hogy...” A konkrét példák jól mutatják, mire is gondolt Jézus: Nem elég nem ölni, már a haragot is kerülni kell; nem csupán a végrehajtott házasságtöréstől kell tartózkodni, hanem annak szándékától is; a válással kapcsolatban nem elég a törvényes formákra ügyelni, hanem kerülni kell magát a válást; nem elég tartózkodni a hamis eskütől, hanem egyáltalán nem szabad esküdni, és arra kell törekedni, hogy minden szavunk igaz legyen; nem a helyes mérték szerint kell bosszút állni (általánosítva: büntetni): „szemet szemért, fogat fogért”, hanem egyáltalán nem szabad bosszút állni; végül: helytelen az a kettős mérce és kettős magatartás, hogy „felebarátainkat” (a „hozzánk tartozónkat”, a „mieinket”, a „magunkfajtákat”) szeretjük, ellenségeinket pedig gyűlöljük, mert ellenségeinket is „szeretnünk kell”: nemcsak elviselnünk kell ellenségességüket és bántásaikat, hanem még valami jót is kell tennünk velük.

Hasonlóképpen: nem elég pontosan/kínosan ügyelni a kultikus/vallási előírások betartására, ennél sokkal többre, a szív tisztaságára kell ügyelni (Mk 7,15-19): *„Ami kívülről megy be az emberbe, nem teheti tisztátalanná [Isten előtt]... ami kijön az emberből, az*